د اتمانخیلو جغرافیه.

جغرافيه د ځايونو مطالعه او د خلکو او دوي چاپيريال ترمنځه اړيکې دي. جغرافيه هغه ساينس دې چې د مځکې د سطې تشريح سره معامله کوي. دغه شان د وخت د لوی قام پښتون هوم خپله جغرافيه ده او دغه جغرافيه کښې دننه قبيلوې جغرافيې دي. اتمانخېل چې کرړاني قبائل دي چې خپله لويه خاوره جغرافيه لري. اتمانخېل قبائل د پښتنو په لوی کور افغانستان کښې هوم استوګن دي سره سره کښې په د پاکستان د پښتونخوا نه واخله تر بلوچستانه ميشته دي. په پښتونخوا کښې په ډيرو سيمو استوګن دي. په پښتون خواه کښې ديو ځانله علاقه ده او دغه علاقه د انګريز په وخت کښې يو ازاد مځکه پاتې شوې چې انګريز ورته "انډيپنډينټ اتمانخېل کنټري" ليکلې د ديو علاقه زياتره [illegible] بجوړ [illegible] تر [illegible] لبار د [illegible]يندونو په منځ کښې واقع ده، د مشرق خواته د رانیزی او سمه رانیزی تر پولې پورې د سوات د سيند او د پيښور د ضلعې په منځ کښې غزيدلې ده، په دې سيمه کښې اتمانخېل قبائل ميشته دي.

لنډه دا چې اتمانخېل د نن وخت په د مومند په تحصيلونه ميشته دي چې يو ته امبار اتمانخېل وايي او بل ته لمن اتمانخېل يا پړانګ غار وايي دغه تحصيلونه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

باجوړ او د ملاکنډ د اتمانخېلو سره لګېدلې چې باجوړ طرف ته تر رود پورې دغه علاقه غزېدلې ده. او دغه شان د ملاکنډ هوم. یو خواه د تنګي منځا چارسدې نه دغه مځکه شروع ده چې دغه پوله یې له محمدزو سره ده اود باجوړ د قزافې او دانشکول کلې پورې مځکه او دغه شان د ملاکنډ د کوټ اکرې نه تر هریانکوټه پورې. او دغه علاقایي د اتمانخېلو په وړو څانګو ویشلي شوې.

بل خواه د اتمانخېلو خپله علاقه دا وس وخت د مردان سیمه کښې ده چې بهمرې څانګه د اتمانخېلو پرې میشه ده، دغه علاقه دغه سیمه په سنګاوو، کوهې، برمول، میاه خان، پیپل، تر خرکۍ یادیږي چې مکمل ورکښې اتمانخېل میشته دي دغه سیمه نه بهر تر لوند خوړه پورې میشته دي چې ختک ورسره هوم بشمول په لوند خوړ کښې استوګن دي.

بل خواه د دیو سیمه په اورکزۍ ضلعې کښې هوم ده چې خپله خاوره لرې او د اورکزو سره په خواه کښې ژوند کوې او خپله خاوره یې تذ ننه ساتلې ده، او پولې د اورکزو سره لرې. دغه اصل ټاټوبو نه اتمانخېل قبائل خواره شوې چې نن وخت کښې په دیر کښې لوۍ علاقې لرې چې شمېر یې تر ډیر حده پورې زیات دي اتمانخېل قبائل یو خواه د باجوړ د ترکاڼي قبیلې سره پوله لرې بل خواه د امبار طرف ته د مومند قبیلې سره پولې لرې او بل اړخ ته یوسفزو سره پولې لرې د مردان د سیمې اتمانخېل ګیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

چاپېر پولې د خټکو او یوسفزو سره لرې او په دیر په سیمه کښې اتمانخېل خپلې علاقې نن وخت لرې چې په ډیر ځایونو کښې د یوسفزو سره ګډ پراته دې

په کوز وطن بلوچستان کښې په ضلع لورالای کښې هوم میشه دې چې پولې د کاکړو سره لرې او څه اتمانخېل د کاکړو سره ګډ پراته دې. د پښتنو په لوی کور افغانستان کښې په ځای ځای په ولایتو کښې میشته دې او ورسره د پښتنو ګن شمېر نورې قبایلې ورسیړې نور اتمانخېل خاوره واره تلې چې سوابې، سوات، شانګله، تر اټکه او بیا تر هیندوستانه خواره شوې.

کوم چې په لوی کور افغانستان کې اباد دي ځای په ځای اتمانخېل شتون لری په دغه اړه محمد حیات خان په خپل کتاب حیات افغانی کې وایي چې

(دی قبیلې ځنی کورونه د کابل په شمال یعنی کوه دامن کې میشته دي ... ددوي یو ښاخ کوچیان دي چې د سړو په مسم کې ننګرهار او په اوړی کې کابل ته راځي).

څه رنګه چې محمد حیات خان ذکر فیو وکړو چې اتمانخېل د کابل په شمال کې استوګن دی خو دغه یوزینې ندی بلکې اتمانخېل د افغانستان په ۱۸ ولایتونو کې ځای پر ځای استوګنه لری.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویمه برښه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۸۴۹.

د ۱۸۴۹ کال د اکتوبر په میاشت کې د اسسټنټ کمشنر لیفټیننټ ایچ بی لمسډن لخوا خبر ورکړ شو چې د بایزی د علاقې د اتمانخېلو کلیو په مشبته توګه د ټیکس له ورکولو څخه انکار کړی. او مقامي کوم چې به د انګریز له خواه ټیکس راټولولو هغه ته یې خبرداری ورکړه اتمانخېلو چې دلته به ټیکس هغستلو له نه راځی. دغه خبر د انګریز کمشنر ته وشه چې اتمانخېل د جنګ تیاری کی او له ټیکس ورکولو څخه یې انکار کړی. نه انګریز له دغه خطری لپاره زور راوستو چې اتمانخېل وزوری او ټیکس هغستل تری شروع کړی.

نه دغه وخت اتمانخېلو هوم خپل جنګی تیاری شروع کړو چې ګڼل یې چې دا انګریزان به ضرور له حملی لپاره راځی.

په دغه وخت کې د اتمانخېلو مشری ملکانو کوله چې اصف اتمانخېل د خرکی کلی وون

(c) ketabton.com: The Digital Library

ازاد خان اتمانخېل. قدرت شاه اتمانخېل. محمد علی اتمانخېل او غازی شاه اتمانخېل د برمول . کلی. کرم اتمانخېل او جلاب اتمانخېل د میاه خان کلی. جلال اتمانخېل د سنکاوو کلی او محبوب شاه اتمانخېل او طوطی اتمانخېل د پیپل کلی.

یاده دی وی چې خرکی میاه خان سنکاوو پیپل کوهی برمول د اتمانخېلو مشهور کلی دی چې نن سبا د تحصیل کاتلنګ مردان په حصه کې شمیر دی.

د **۱۸۴۹** کال د ډسمبر په دریمه دغه انګریزی فوځ د لیفټیننټ کرنل جې براډشا سي بي تر مشری لاندې له پیښور څخه حرکت وکړو چې اتمانخېل زیر کړی. بل خواه اتمانخېل هوم خپل تیاری کړی د خپل وس مطابق چې د انګریز له فوځ مخنیوی وکړی.

په **۱۱** دسمبر کو لیفټیننټ کرنل بریډشا د اتمانخېلو په کلی حمله وکړه چې دغه حمله کې د پنجاب ۱۰۰ فوځیانو هوم حصه هغستی وه چې دغه انګریز فوځ مضبوط وي دغه جنګ د اتمانخېلو په سنګاو کلو شروع کړی. دغه سنکاوو کلي د اتمانخېلو ډیر په سخت ځای باندې میشته وو. شو چې لیفټننټ کرنل بریډشا د اتماتخېلو په کلی د دوانه طرف نه او هوم له مخي طرفه حمله وکړه چې اتمانخېلو ځوانانو له خپل طرف نه ډیری حځی وکړی چې انګریز په شاه کړی خو د انګریز د فوځ توپونه په مدد له وجې یې سنګاوو کلی وران کړی شه. د یو طرف نه یې انګریز فوځ ډیر سخت قېسم ډزې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کولی په اتمانخېلو چې هغه اړخ چې دغه کلي يې په درې طرفه ګير کړي وو. دغه کې
.انګريز فوځ له خواه يو دسته د خپل فوځ د چپ لاس او د بل خوا حفظت کوو.

په دغه کې انګريز ته سخت نقصان ورسيده له انګريز د فوځ څخه وژنی وشوې او ډير
پکې زخمان هون شه. انګريز ليکې چې دغه اتمانخېل کرنل بريډشا ډير معمولي ګڼلی
.وو خو پنځه ساعته هغوی د هغه ځای دفاع کړی وه.

په ۱۸۵۵ کې اتمانخېلو ځوانانو يو ځل بيا په انګريز فوځ باندی وړی وړې حملی
شروع کړی چې په دغه وخت کې يې د انګريز له خواه چې کوم سامان تللو راتلو هغه
باندی اتمانخېل ځوانانو حملی شروع کړی بلکی د دغه سامان لوټ کول يې شروع
کړه ځکه چې انګريز په دی وطن قابض شوی وو چې پښتنو ته دغه قبول نه وه.
.

.په دغه بابله محمد حيات خان په خپل کتاب کې ليکی چې

مشريقی برخه کې بهمری څانګې اولاد اسمعيل خېل داوت خېل او سه سمده ميشته دي. د
بهمري اتمانخېلو وسله والو کسانو شمير د دوه زر وه تنو خواه او شاه کې دي. دوي ډير لوټماران
او جنګيالی دي خو د کال (۱۸۷۷) د جنوری په مياشت کې د انګريزانو د فوځ په زريعه او د پيښور
کمشنر جان بيچر په تدبير د هغوی قوت وځپل شو او وس دوی سره رعيت په ډول ګوزاره کوي.
دوی لومړی د غلا او لوټ ماری سره مينه لرله او هندوان به يې نيول او له هغوی به يې د خوشې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کولو په بدل کې پیسې اخستلې . د میاه خان سیمی اوسیدونکی ملک ازاد اتمانخېل چې د ... د ډلې مشر وو د ګولی د لګیدو له کبله ګوډ شوي دي. د کوهی سیمې ملک محمد علی اتمانخېل یو معتبر سړی دی.

څه رنګه چې محمد حیات خان زکر وکړو چې اتمانخېلو ځوانانو به له دغه ځای چې کوم هیندوان یا انګریزان تیریدل اتمانخېلو به یې د لوټ کوشش کوو ځکه چې په دغه وخت کې انګریز په پښتون وطن راغلی وو او پښتون وطن یې د خپل لاس د لاندې راوستو کوشش کوو.

۱۸۵۱.

ناوی ډهنډ د اتمانخېلو په علاقه کې دي. د باجوړ په مځکه د مومندو په پوله د امبار علاقه کې چې د اتمانخېل قبیله د بوټ کور ځانګه اباد دی. د هغوی نه مشرق طرف ته د ارنګ او برنګ اتمانخېل پراته دی. د دي قبیلې خلک د پنجکوړي سیند (دریایې سوات) په جنوب غاړه د غره په لمنو کې په پړانګ غار ګندېری نری او به سپن خړی ناوی ډهنډ کوټ ټوټۍ اګره مینه اریان کوټ کې هم پراته دی. اتمانخېل ساده سوچه بهادر توریالی او جنګیالی پښتانه دی نران غازیان دی. د فرنګی د راتللو نه روستو که قبائلو د فرنګیانو سره د خپلې علاقې په پوله او برید جنګونه کول. اتمانخېلو په غزا پسې مزي پسې پسې مزی کولی. د خپلی پولی او برید نه ډیر جدا د پیښور او مردان په علاقو کې د انګریزانو په فوځې کیمپونو حملې کولې. چنانچه هم دغه شان واقعاتو په وجه د ناوی ډنډ د غزا واقعه پیښه شوي وه. د دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزا د واقعاتو بیا نولونه نه وړاندي د هغه حملو بیا نول مناسب معلومیږی چه اتمانخېلو غازیانو د مردان او پیښور په علاقې کړي وی.

په ګوجر ګړی حمله د **۱۸۵۱** په اخر کې فرنګیانو د وادی پیښور او د ایسفزو د علاقې د پیمائش او نقشه کې کار شروع کړي وو. د ملک خلق پري سخت ناراضه وو ـ او مخالفت ته یي ملا تړلې وه ـ د دې ګران کار دمه "مسټر جیمز" نومی یو فرنګی اخیستي وه او د هغه د حفاظت دپاره د ګائیډ پلټنی رسالدار فتح خان خټک مقرر شوي وو ـ جیمز او فتح خان د پیمائش د کار دپاره سره د یو فوجی دستې د مردان ښار نه دوه میله شمال طرف ته د ګجر ګهړی په مقام دیره وو ـ چې د شپې په وخت کښي **مکرم خان اتمانخیل** د ناوي ډهنې د دوه **۲۰۰ سوه** په اسونو سورو سورو غازیانو سره پري حمله اوکړه ،دغه وخت انګریز لیکي چې په ےمه نېټه زمونږ فوځیانو د اسونو اوازونه واوریدل چې د اسونو د خپلو اوازونه وو. دغه کې د اتمانخیلو د خوا اواز اوکړی شه.

اواز اوشه چې څوک یې

جواب راغی چې ملګری

انګریز ته شک اوشه او رسالدار فتح خان خټک بیدار شه او له خپلې خمې څخه بهر شه چغې یې کړي چې دښمن حمله کړی ده. او خپلې توری ټوپکې یې بهر کړی. دغه کې مکرم خان اتمانخېل حمله ډیره زوروره وکړه چې ډیر فوځیان یې اوژل او څه پکې زخمان شه. دغه رنګه یې اسونه زناور هوم مړه او زخمیان شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جیمز په دهغه شپه چرته بل ځای شپه وه. په دي موقع رسالدار فتح خان خټک ژوبل شو مګر مړ نه شو. بل طرف ته د ګائیډ پټنی څه سپاهیان مړه او څه ژوبل شول. او غازیان کامیاب واپس خپل وطن اتمانخېل ته راغلل. سر جاج بنګ ځونډ لیکی چي دا حمله د بهادر مکرم خان په کمان کښي شوي وه چي انګریز له خواه مکرم خان په جنګیالی او توریالی جنګجو یاد کړی شه. . سر جارج مخکښي لیکی چي مکرم خان (اتمانخیل) د سرحد په بهادرانو کښي ډیر زیات بهادر یعنې زړور او وتلې شوي انسان وو .

۱۸۵۲.

په کال۱۸۵۲ کي اتمانخېلو د هشتنګر کي او د دوی د غرونو جنوب ته په مایره کي په پرله پسي د انګریز په زد بریدونه سره لوی مصیبتونه انګریز ته رامینځته کړل. د ابازی چارسدی قعله چي په کال ۱۸۵۲ کي جوړه شوي وه له انګریز له خواه چي د اتمانخېلو او د مومندو د لښکرو مخر نیوي وکړي. او په کال۱۸۵۲ کي یي اجون خان ته پناه ورکړه چي د تنګی خان وو. دا مشر یو نر ځوان وو چي له انګریز په زړ یي کرکه لرله او د تنګي کلي کي اوسېدو.

اجون خان به خپلي مځکي بغیر کرلی پرېښودل چي دغه انګریز ته خواخه نه وه ځکه چي انګریز به هغه وخت به د خلکو نه د فصل دي کېدلو څه حصه هغستله که چري دغه فصل به خراب کړي شه. نو اولټه به د انګریز له خواه د هغه سرې نه جرمانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغستې کيږدله. اصل کې اجون خان انګريز ته زور ورکولو چې څه له ستار واک لاندې ژوند نه کووم. دغه ټسل هوم د اجون خان دانګريز سره په تيرو څه وجه له .کبله راغلي وو

مخکې اجون خان د اتمانخېلو وطن ته لاړو چې او الته يې پنا وغستلله او اجون خان د انګريز له خوا انتظار کوو دغه وخت کې يې ځان سره يې نور هوم د انګريز له خوا .تښتيدلي کسان د اتمانخېلو په وطن کې ځان سره ځای کړل.

په کال ۱۸۵۲ د اپريل د مياشتې په ۲۰مه شپه اجون خان د انګريز په زد د ۲۰۰ آسونو له اتمانخېلو ډلې سره د چارسدې په لوی کلي برېد وکړو چې د هشنغر مرکزي دفتر وو. دغه ډله د لمن اتمانخېل څخه راغلې وه. چې نن ورته پړانک غار اتمانخېل وايې. په دغه برېد کې يو تحصېلدار اوژلې شه. او دغه حال يې د دغه تصېلدار د طرفدارو سره هوم وکړو چې د تحصېل نور اهلکار او فوځ هرڅومره چې وو هغه يې مړه کړل او دغه ځائې د انګريز له خوا يې ډير سرکاری مال هوم تالا کړل. چې انګريز ليکلې چې لوټ يې کړه. مخکې له انګريز له خوا وليکړې چې دي. لښکر په ابازی هم دغه وخت قبضه .وکړه خو له څه وخت واپس اتمانخېلو وطن ته لاړل.

چنانچه د اتمانخېلو قبيلې د دي قسم حملوں او غزاګانو د لاسه چې فرنګی تنګ شه. دغه نه پس چې کله انګريز يره محسوس کړه په کال ۱۸۵۲ کې په ۲۸مه اپريل انګريز

(c) ketabton.com: The Digital Library

له خوا د اتمانخېلو خلاف د جګړې علان وکړو چې له پېښور څخه انګریز فوځونه .

.راراوانیدل پیبل کړه

دغه فوځې دسته له انګریز له خوا (سر کولن کیمپبیل) په مشرۍ کې کوله چا چې په ابازۍ کې پړاو واچوو او ډپټي کمشنر ایچ آر جیمز د فوځ سره وو. اول وارې یې په ناوی ډهنړ حمله وکړه. د دی مقام تعریف دا وو چې په ټولو قبائلو کې چې په هر ځومره مقاماتو د فرنګی فوځونو حملې کړیدی. په هغې کې ناوی ډهنړ ډیر مستحکم او مضبوط مقام وو. مخکې د دغه کلې نه ډیره پښه او مظبوطه قعله تاو وا چې دغه قعله د کلې ځلور طرف ته وه. په دغه قعله ورغتل ډیر زیات ګران کار وون چې مخکې انګریز د دغه قعله په نیزدی فصله کې پړاو واچوو چې دغه کې لا جنګ شروع شوي نه وو. او انګریز فوځ له سامان ارسدا چلیدو او اتمانخېلو سره په خبرو اترو کې د وخت اړولو کوشش کیدلی شه په دغه کې انګریز فوځ قعله ته ډیر زیات نیزدی شه چې چې اتمانخېلو ځوانانو او انګریزانو یو بل لیدلو بلکې اوازونه یې د یو بل هوم اوریدلی شه. دغه په منځ کې سمدستې د اتمانخېلو د ځوانانو د قعله نه پرې راوتل او د تکبیر چغه یې کړه. انګریز مخکې بیانی چې دغه حمله اصل کې ده فوځ په خیمو وه چې سمدستې پرې راغله او وایې چې د دغه اتمانخېلو ځوانانو سره زمونږ په مقابل کې اصلحه ډیره کمه نه وه. دغه کې انګریز پهره دارو سمدستې د حملې خبر فوځ ته ورکړو. دغه کې انګریز فوځ سامان سمبالول کې وخت لږیدو. چې دغه وخت انګریز اسرار جی این هارډنګ ډیره بهادری وکړه خپل فوځ یې څه نه څه بچ کړو. جنګ اوشه

(c) ketabton.com: The Digital Library

. مګر انګریزانو چې په کوم سوچ راغلي وو چې مونږ به قعله ورانه کړو هغه پوره نه شه او ارمان يې هوم دغه رنګه پاتې شه. نو هر کله چې انګریز فوځ پوهه شه چې د دوی داسې وهل او له هغه ځای نه مخکې د دروازي د مقام په لاره تلل او مخکې د کوټ مينه ټوټي اګره نومی غرئیزه درو تنګو سختو او خطرناګو ځایونو ته دننه ورتلل او له هغه ځایې د لاس لاندی راوستل ګران کار دی. نو انګیز مخ په قبله وکړه او د هسنغر ډير مشهور کلی تنګي په مقام خپل پړاو ونیوو. خو دغه په نتیچه کې د انګریز له خوا يو جمعدار او ځلور نور زخميان شول.

اځر افغانی صیب لیکې چې.

هر کله چه دَ فرنګیانو فوج په تنګي باندے کیمپ او لګاوه..نو اُتمانخیلو په مشهور مرکزی کلی پړانګ غار ئے دَ حملے کولو اراده اوکړه.. داکلے دَ غاړے دَ اُتمانخیلو په قبلئیزه حصه کښے په داسے برید دے پعنے دَ اتمانخیلو دَ غرونو په جنوبي لمنو کښے دَ هشنغر علاقے ته سپلمه او دَ اوتمانخیلو دَ امبار اُتمانخیل او دَ پنډیالۍ مهمندو ته نزدے دے..دَ دے ځائے دَ وهلونه دَ فرنګي غرض په آواره او دَ غره په لمنو کښے آبادو اُتمانخیلو طاقت ختم کول وو..په

پړانګ غار چه فرنګي کومه حمله کړے وه

تنګي ته دَ انګریزانو بریګیډ فوج دَ وړاندے

نه راغلے وو..پنځه زره فوج ئے نور راجمع کړ. دَ دوئ

په مقابله کښے دَ اوتمانخیل ښکیالی وو..ورسره دَ

هغوي په اِمداد کښے دَ روانی (راونړی) قوم خلق وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

او څه دَ سپين اکبر بادشاه صاحب دَ لښکر غازيان وو. او دَ پړانګ غار غزا له هم اُتمانخېلو دَ امداد دَپاره

راغلي وو دغه ټول په شمار باندے درے زره ۳۰۰۰ وو

په مئ ۱۸۵۲کښے انګرېزانو دَ کرنل سرکولن کيمپبل المعروف په لارډ کلائيډ په کمان کښے . حمله اوکړه ..دَ فرنګي فوځ دَ ګنډيرى او بازي کلي نوے کلو په منځ کښے په مېره باندے دَ تنګي کلي نه شمال طرف ته حمله اوکړله ..دَ غره په لمن (کوه دامن)کښے اُتمانخېل قوم په مشهور کلي پړانګ غار ئے چپاؤ اوکړه له هغه ځايي پري اتمانخېلو ځوانانو حمله وکړه چي څو ورځي پر له پسي جنګ اوشه چي په دغه کي انګريز د توپونو ډزي په اتمانخېلو شروع کړي وي. د پړانګ غار په جګړه کي انګريز ته هوم کره نقصان وشه. چي ټوټل پکي ۱۸ کسان مړه او زخميان شه.

مخکي انګريز وايي چي د پړانک غار اتمانخيلو علاقه ډيره سخته وه چي لوړ لوړ غرونه وو.

دَ فرنګى فوځ په کلي ورغ وران ئے کړ..نور دَ غره درو ته دَ ننوتلو تاب ئے نه لېدو .. واپس شه. دغه لښکر کي د ټوټي اتمانخېل هوم مدد کړي وو د اجون خان او هغه د پلار حميدخان.

انګريز په ابازے نومی کلی ورغلل داکلے دَ درياب ئے پنجکوړه په غاړه دَ مهمند اودَ اوتمانخېل برېد او دَ هشنغر په بره سر دى..دلته ئے قلا جوړه کړه . چه دَ اوتمانخېلو او مهمندو دَ حملونه دَ هشنغر د علاقے حفاظت اوکړلے شي لکه چه مخکښي ورته اشاره شوے ده کښے ده (رواني) قبيلے خلق په دغه ورځو کښے په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګنډهېرې کلي بانډے پراته وو..دَ فرنګي فوځ چه دَ پړانګ غار دَ جنګ نه رآوګرځېدے په ګنډېرۍ ئې حمله اوکړه او کلے ئې وران کړله ..او دے قام مشران ئې اونېول لرے ورځے پس دَ رووانی قبېلے مشران راغلل..معافی ئې اوغوښته درخوست ئې منظور نه شه .. البته کرنل مېکسن چه په دغه ورځو کے کښے دَ پېښور کمشنر وو هغه تړینه یوه اقرار نامه وغسته ..چه دَ انګرېزانو او قبائلو دَ دغ اقرار نامے مطابق دَ رواني قبېلے خلقو کېدے دَ ګنډېرۍ نه اوچتے شوے او دَ جلاله (ضلع مردان)په مېره ئې دېره اونېوله ...جلاله ته دراني قوم اتېا ګنډېرۍ نه راغلے وے

په دوي کښے یوه کورېنۍ دَ پېرانو خاندان وه چه دَ

حضرت اخوند محمد قندهاري کاکړ دَ ځوئ محمد صالح المعروف په پېر صالح اولاد دے ..دَ پېر صالېح زیارت په طورو مردان کښے ..دَ کورېنۍ دَ رواني قوم ستانه دار دی او په دی غزا کښے دَ پېرانو دَ دے کورېنۍ مشرانو ښه مردانه بهادري کړے وو..دَ رواني قوم سره یوه بله کوېنۍ چه ګنډېرۍ نه جلاله ته په کېده راغلے وه هغه دَ اخوند زادګانو کورېنۍ وه چه حضرت مېان صاحب محمد عمر دَ څمکنو دَ مشهور مرېد اخوند صوفۍ عبدرحمان دَ دوه ځامنو اخوند زاده محمد صدېق او اخوند محمد رفېق اولاد دے ..دَ اخوندزادګانو په دے کورېنۍ کښے اخوند فقېر شاه دَ ناوی ډهنډ او پړانګ غار په غزا کښے شامل وو..اوبیا چه انګرېزانو ګنډېرے کلے وران کړ .. نو ..دَ رواني قام دَ غازیانو سره جلاله ته راغلي وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې پړانګ غار یا لمن اتمانخېل کلي وران کړي شه اجون خان لالپوی ته جلال اباد ته کابل ته لاړو. او واپس اتمانخېلو ته په کال ۱۸۵۷ کې راغو چې یو ځل بیا یې د اتمانخېلو د وطن نه د برید پیل کولې اراده ولرله.

۱۸٦٦.

په کال ۱۸۴۹ کې چې د کرنل براډشاو په مشری کې د مردان په اتمانخېلو کوم فوځې اپریشن شوي وو او اتمانخېلو پکې مبارزې کړې وې. او په کال ۱۹۵۵ کې یې پرې ۲۰۰ روپۍ جرمانه لږولې وه او کلي یې وران کړي شوي وو. دغه ځای به اتمانخېلو د انګریزانو او هیندوانو سامان لوټ کوو. خو دغه اتمانخېل واپس خپل کلي په هغه زوړ ځایونو اباد کړي وو.

.

د کال ۱۸۶۳ د انګریز سره د امبیله په جګړه کې د اتمانخېلو ځوانان د انګریز په زد بونیر ته تللي وو کوم کلي چې د اتمانخېلو په مردان سیمه کې د ملاکنډ په سنګ پرا ته دي. هغه کلي چې میاه خان سنګاوو پیپل برمول خرکی دي. دغه کې میچر جیمز

(c) ketabton.com: The Digital Library

اویل چې دوی اتمانخېلو باندې سخت کاوایې وکړی چې په امبیله په جنګ کې یې ولې زمونږ په زد ودریدلې.

په مارچ ۱۸۶۴ کې یې پرې ۲۵۰۰ جرمانه ولږوله خو انګریز وایې چې دغه ملکان د یو بل څخه لرې لرې ولاړ وو چې داسې معلومیده چې دوی په خپل منځ کې څه تړسل لري. خو وجه دغه جرمانه وه. مخکې انګریز وایې چې دغه جرمانه دغه کې جرمانه د ملکانو سخه ادا شوه.

چې کله واپس وطن ته لاړه دغه مشران د دوی په منځ کې اختلاف پیدا شه. دغه کې څه ملکان خپل ځایونه بدل کړه چې باز ګل ملک کوهی ته لاړو او سمت ملک د کوهی نه برمول کلی ته په کډه شه. همدغه اختلاف بیا د پیپل کلي او میاه خان تر منځ وغځېدله او له یوه لوري څخه بل لوري ته د کورینو منتقلې وشوه. او په دي توګه د کوهي او پیپل دوه کلي په میدان په مځکه پراته وو چې مخامخ ورته د برمول میاه خان او سنګاو وو.

د جولای ۱۸۶۴ کې کې اسستېټ کمشنر له انګریز خوا اطلاع وشوه چې دغه یو طرف ته دوه کلي او بل طرف ته دری کلي په خپل منځ کې دښمنی راوانه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۲۱ اګست د کوهي او برمول په منځ کې جنګ اوشه چې له دواړه غاړې اتمانخېلو ښځه وژنې وشوي او څه پکې زخميان شه. دغه جنګ څه وخته پورې بار بار وشه چې په خپل منځ کې په امن پاتې نه شه.

په کال ۱۸۶۵ کې په دوی جرمانه ولږيدله او څه ملکان يې ونيولي شه. خو دغه نه پس انګريز خپل فوځ تيار کړو چې د سنګاو او برمول کلي تباه کړي.

د کال **۱۸۶۶** په ۷ مه جنورۍ د پښيور ښخه د انګريز فوځيان راوتلل مردان ته او بله فوځې دسته له پيندۍ ښخه راوتله او بله د ايبټ اباد ښخه چې په نوښار کې د بريګيډئر جنرال ډنسفارډ او د پوليټيکل افسر کرنل بيچلر په مشرۍ کې جمع شه. دغه فوځ په بله ورځ مردان طرف ته راغي.

په ۱۹ مه نېټه دغه فوځ مياه خان طرف ته لاړو چې نيم فوځ يې پريخودو چې دغه کلي وران کړي باقې فوځ يې د سنګاوو په لوري بوتلو چې سنګاوو کلي يې هوم وران کړو دغه کې دغه کلي وسوځولۍ شه. دغه کلي پلۍ د خان په وړاندې تبا شه.

يوازې د اتمانخېلو د مشران چې د شيرخانه او زومندۍ په دې يره وو چې زمونږ کلي به وسوزلۍ شي. په بله ورځ فوځ له ميان خان ښخه لاړو چې باراون راخکې شوي وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو دغه کلي وران نه کړي شه په دغه کلي باندي د دوه کالو لپاره جرمانه ولږیدله.

.برمول کلي تباشه. دیولونه یې په هاتیانو ونړیدل

په ۲۲ مه نېټه کمشنر د پلی له خانانو سره سیټلمنټ وکړو

.۱۸۷۸

د کال ۱۸۷۶ د دسمبر ۹مه نېټه د سوات په نهری کینال باندي ۱۰۰ تعداد کي اتمانخېل ځوانان راغله د میاں روکندین په مشری کي او حمله یې وکړه چې هغه له کبله دغه حمله کي له انګریز له خوا وژني وشوي او له کیمپ هغه ځایه وران کړي شه او له هغه ځایه اتمانخېل ځوانانو مال هوم په خپل لاس کي وغستلو. او له هغه ځای اتمانخېل واپس خپل وطن ته راوختل غرو ته. دغه د اتمانخېلو ټولنه د امبار او پړانګ غار د بوټ کور ځانګي سره تعلق لرلو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کال ۱۸۷۸ کې له انګریز حکومت له خوا غوښتنه وشوا چې دغه د سپرې کلي باندې فوځې کاروایې وکړي. سپرې هغه کلي کوم کې چې میاں روکندین اوسیدو. او حکم وکړي شه چې دغه سرې ونیولې شې. دغه کلي د انګریز د واک لاندي د غلاقې سره په سنګ وو. دغه فوځې کاروایې داسې پلان شوه چې خبر چاته هوم ونشي. چې فوځ په پټه لاړ شي او خپل کار وکړي.

په کال ۱۸۷۸ فرورۍ په ۱۴ مه نېټه یو فوځې دسته چې له کارفس افق ګائډ له څخه وه. د مردان د سیمنې نه دغه دسته راوانه شوه چې په اسونو سوارا وو چې هر انګریز فوځې سره د ۶۰ کارتوس مرمۍ وو. د دغه انګریز ټولنې مشرې کیپټن ویګرام بیټې کوله چې ورسره کیپټن کاواګناری هوم وو چې پولیټیکل کمشنر پښیور وو.

په هغه لار یې نیولې وه کومه لار چې د ابازۍ او د تنګې خاص غټ سړک دی. چې په لګه فصله تنګې کلي ته نیږدې شه. په شمالي طرف یې د غرو نه واوړیدل او د سوات کینال له کرښې څخه تیرودو ورسته ۲ میله لرې د ابازۍ څخه او هلته ښکته شول اسونه یې د شپیته کسانو په واک کې پاتې کړو چې ابازۍ قعلله ته یې بوزی. باقې فوځ پیدل راوان شه. له هغه وریسته د په یو تنګه لار انګریز فوځ کوټل سپرې ته ورسیدل. دغه ځای څلور سحت راورسیدل. دغه وخت سپو غپل شروع کړه چې مونږ وګڼل چې د سهر انظار وکړو. خو د معلوماتو څخه پولیټکل افسر اویل چې میاه رکندین به په جمات کې وي یا به د کور په برج کې به وي دا ځایې د کلي منځ وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سهر چې رڼا ولګېده انګرېز حمله وکړه او فوځیان د کلي په جمات ورغلل او جمات یې په خپل قبضه کې راوستو. عغه کې د میاه رکندین کور برج ته ورغلل چې هغه کې هیڅ څوک نه وو. دغه کې انګریز ته خبر وشه چې میاه رکندین د جمات په شا په یو کور کې پټا هغستې هغه ځای فوځ وپس شه چې خلکو ته یې اویل چې اصلحه ټوپکې مونږ ته حواله کړی ګنی د چتونه به درته وسیزو. دغه وخت جګړه وینخته له انګریز او د اتمانخېلو. په دغه کې دفوځ له خواه یو کس د میاه رکندین وراره اویشو او بل یې زخمې کړو په کور. او دغه کې د فوځ له خوا میاں رکندین ته اویله شو چې وصله ګزار کړه. لګ سحت پس بل یو سړي په دغه کې له فوځ له خواه ویشتلې شه چې میاه رکندین شهید کړي شه ځکه چې انګریز ډیر په چال رنووتې وو یو خواه دغه کلي واله نا خبره وو بل د انګریز طاقت زیات وو چې هغه له کبله په کور کې ورته څو کسان اویشلې شه. دغه کې د پاسه غر نه ځوانانو په انګریز فوځ ډزي شروع کړي او فوځیان یې نشانه کړل دغه ننګیالو ځوانانو د مشرق په وچت غره پوزیشن اغستی وو. چې سخت جنګ اوشه. انګریز وایې چې دغه ځوانان نه څه خلک اویشتو شه. له انګریز له خواه هوم اویشتې شه چې زیاتره پکې زخمان شو.

دغه کې فوځ واپس ابازی قعله ته لاړه

له هغه وریسه په اتمانخېلو د انګریز له خواه ۱۰۰۰ زر روپۍ جرمانه ولګیده

دغه کې د اتمانخېلو څانګې زیرکو او پخی کلو انکار وکړو او جرګه هوم ماته شوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۸۸۲.

په کال **۱۸۸۲** کې د سپرې کلي څوانانو په یوریا څل بیا برید کړي وو چې مال لوټ کړې شوي وو. او له هغه پس په دوی په دسمبر په میاشت کې له انګریز له خواه جرمانه ولږیده چې دغه جرمانه ۳۰۰ روپۍ وه ,

۱۸۹۵.

ه کال ۱۸۹۵ مه نېټه کې چې انګریز د دیر په لوري چترال تللو. اتمانخېل د انګریز خلاف مبارزه کړې وه چې اتمانخېلو نه غوښتل چې انګریز بره چترال ته لاړ شي. دغه کې اتمانخېل وو چې زیاتره پکې د اتمانخېلو شموزی څانګه وه. مخکې انګریز وایي چې اتمانخېلو د تالاش دیر نه تر سدو دیر پورې زمونږ په فوځ او په فوځي سامان ډزې کړې وي. او خاص کر د دغه کال د اپریل په میاشت په ۱۳ مه او ۱۷ نېټه باندې.

انګریز لیکي چې په اپریل ۱۱مه نېټه مونږ د شکو کس په لار حرکت کوو چې دغه ورځ مونږ ته سخت پریشانی شوی وه په تللو کې. وایي چې مخکې مونږ شکو کس نه سدو او خونګی طرف ته تلو له سیند له پوره غاړه کوم خواه چې ظلم نومی ځای دی د هغه ځای

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتمانخېلو ځوانانو ډزی په مونږ وکړي چې مونږ یې ېی ځایه کړو. مخکې وایي چې لیپټنټ کاکریل دغه ورځ د پل لاپاره ځای کتلو چې فوځ ته اسانتیا شي چې له دغه کېبله ځمونږ کار پوره نه شه.

په ۱۳ او ۱۴ نېټه په شپه اتمانخېلو په انګریز برید وکړو چې ډیر زیان یې ورته ورسو او اتمانخېلو ډیر په ننګ او غیرت باندې د انګریز خلاف جنګ اوکه. چې له انګریز له خواه ۲ فوځیان افسران او ۳ عام فوځیان اوژلی شه. چې دغه فوځیان کې لیپټنټ کرنل بیټي هوم شامل وو. د انګریز د فوځ څخه ۲۱ فوځیان زخمیان شه. دغه کې د اتمانخېلو ځوانانو څخه هوم شهیدان شوي وو چې ډیر پکې زخمیان شوي وو.

.۱۸۹۷

په کال ۱۸۹۷ کې اتنانخېلو د انګریز د ملاکنډ په پوستې حمله ور شوي وو. چې زیاتره پکې دپړانک غار یا لمن اتمانخېل او شموزی اتمانخېل وو. ډیر اتمانخېل د مومندو سره هوم میلاو شوي وو د هډا مولا په مشری کې چې په شنکرګړ کې حمله کړي وه. او د شبقدر په جنګ کې یې پو حصه هغستې وه. دغه وخت شموزی اتمانخېل هوم د ملاکنډ چکدرې په حملو کې حصه هغستې وه او پس کې اتمانخېلو کوشش وکړو چې د پانجکوړی د سیند پل ونیسې او د انګریز د باجوړ په تللو یې سخت مخالفت لرلو. خو په دغه کې د انګریز فوځ د جنرال میکلیجان په مشری کې چې یو بریګیډ فوځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وو په دغه پل باندې ورسيدو. دغه نه پس جنرال بيندېن بلډ ګوسم کلي ته راغې چې اتمانخېل دغه وخت جرګه وکړه چې مونږ به په امن اوسېږو. خو دغه جرګه کې له انګريز له خواه وصله وغښتلی شوه چې څه لګې ټوپکې ورکړې شوي خو زياتو اتمانخېلو وصله ورنکړه. خو دغه کې جنرال سر بيندېن بلډ د باجوړ په تلو بوخت وو چې خپل تلل يې جاري وساتل. دغه نه پس ۱۰۰ شمير کې شموزۍ اتمانخېلو د ماموندو سره شامل شه چې په جنرال جافريز په کيمپ حمله وکړي. دغه کې د بوټ کور يا بوټ خېل اتمانخېل هوم چې په دغه وخت کې د انګريز له طرفه څه خاص جګړه ونه شوه. دغه کې سامان د ماندل اتمانخېلو د مرخنۍ څخه هغستې شوي وو چې دغه کلي واله د سوات په جګړه کې هوم شامل وو.

په ۲۷ جولايۍ باندې اتمانخېلو او سواتيانو سره په ګډه د کوتل په فوځې کيمپ حمله ور شوې وو چې او انګريز وايې چې سرې په سوات سيند اوړې او له نور لښکر سره يو کيږي. مخکې انګريز ليکی چې په دغه ورځ جنګ پوره ورځ راوان وو چې مونږ ته مشوره راکړې شوه چې دغه کيمپ پريخودلی شي کوم خواه چې د انګريز د فوځ ۳۱ پنجاب ايفينټرې پرته وه. ځکه چې دغه د ملاکنډ د کوتل پوسټ لپاره ضروری وه چې په شمالی پوسټ باندې د لښکر له خواه غټۍ حملې شروع وې او دغه کيمپ کې فوځيان محفوظ نه وو چې ځان يې د لښمر څخه بچ پاتې کړی وو. دغه وخت کې د مردان د سيمې نه نور فوځ راورسيده. او لښکر کې اتمانخېل نور هوم په لوی تعداد کې شامل مړې شه. مخکې ليکې چې دغه مسلسل حملې د د لښکر له خواه د اګست ۲ مه نېټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورې ورسېدله. په دغه جګړه کې د اتمانخېلو ملک مېورو اتمانخېل شهيد کړي شه چې له اتمانخېلو له خواه يې مشري کوله په دغه حملوں کې. مخکې ليکې چې په دغه جګړه کې د عمره خان رور زين الله هوم موجود وو چې پس کې د هغه اس په زخمې حلات کې موندلی شوې وو. په لښکر کې شهباز خان د هشنغر اتمانزو سره د ۱۲۰ ځوانانو شامل شوې وو. مخکې انګريز وايې چې په لښکر کې زيات ځوانان د اتمانخېلو د کوهي مياه خان سنګاوو کلو نه هوم شامل شوې وو. مخکې انګريز ريپورټ کوي چې په دغه مسلسل حملوں کې زمونږ فوځيان ډير سخت ستړې شوې وو. د لښکر له خواه ځکه چې دغه د پښتنو ځوانانو لښکر په ډير جزبه او په ډير حمت سره جنګيدل د انګريز په زد. په دغه جنګ کې د اتمانخېلو د اتمانخېلو د اصېلو نه واخله تر شموزو پورې په پوره ډول اتمانخېلو شرکت کړې وو چې د خوا او شا نور پښتانه قبيلو پکې هوم په يو لښکر کې جنګيدلې وو چې دغه کې د سواتي اديزی د تالاش خلک باجوړی د ميدان او جندول خلک دوشخېل. چې دغه جګړه کې د پښتنو لښکر له خوه په چګدره باندې ۵۰۰ سوا خوا او شاه شهيدان شوې وو. بل خواه وايې چې په چکدرې په غزا کې ۳۰۰۰ شهيدان د پښتنو د لښکر له خواه شوې وو.

د دير ليوی هوم څه مليشه په لښکر کې شامله شوې وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۲۹ جولائی انګریز د چکدری نه ریپورټ کوي چې میاه ګل لښکر کې شامل شوي چې دغه لښکر کې منکی مولا اتمانخېل بونیروال دی او وایي چې په دي وخت کې زمونږ خلاف اتنانخېل رنیزی دوشخېل او څه پکې سواتی هوم شامل دی.

په ۴ مه اګست په نېټه انګریز ډېن ریپورټ کوي چې په چکدره او ملاکنډ کې چې کوم لښکر دی هغه کې اتمانخېل باجوړی سواتی رانیزی او دشخېل شامل دی چې په ملاکنډ باندې د لښکر تعداد شل زره دی او په چکدره کې اته زره دي. مخکې انګریز وایي چې په دغه چکدري په جګړه کې د دیر لیوی هوم حصه هغستې وه خو د دوی جعمدار زموتږ له پاره وژلې شوی دی په دغه جګړه کې.

اخر افغانې صیب څه داسې لیکې چې په کښې هر کله چه په ټولو قبائیلی علاقو باندې انګریزانو فوځونه ورواچول. جنګ ئې تود کړ. په ملاکنډ یې هم حمله اوکړه. سزتور فقیر غزا له راغے. د اتمان خیلو نمر ختیزه علاقه د ملاکنډ ایجنسی د سم رانړی زئ او سوات رانړی زئسره په پوله پرته ده نو په اتمان خیلو کښې هم حرکت پیدا شه. د ملاکنډ په جنګ کښې یې د سوات. دیر. باجوړ. مهمند د غازیانو سره پوره امداد اوکړ. ځوانمروی یې ښکاره کړه بهادری ئې اوکړه. کفار ئې اووهل د دغه جوم په بنا د په اخر کښې د کرنل ریډ په کمان کښې په اتمان خیلو باندې انګریزانو فوځونه حمله اوکړه دا حمله په دوه غاړے وه. یوه حصه فوځ سوات سیند په غاړه په قلنګئ دره باندې راواوخت اکره. ټوټئ. کوټ. مینه طرف ته راتاو شه. او بله حصه لښکر د درګئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه په آوره کښېد اتمان خيلو د غرونو نه په جنوبي لمنو کښې په ناوے ډنې. سپرې. بوچه. او پړانګ غار حمله اوکړه. د ناوے ډنې قلا چه به کښې نه وه وهلے شوې هغه ئې په دے جنګ کښې ورانه کړه. ځکه چه زيات غازيان هلته په اګره اوتوتئ کښې په جنګ کښې ګير وو. د پړانګ غار اوسپرې ابادۍ ورانے شولے.

مخکې انګريز وايې چې دغه وخت د مرخنۍ په پيښه کې اتمانخېل په امن وو چې فوځ په باجوړ کې لا ميشته شوې وو. دغه وخت د جنرال جيفريز جنرال جافريز په مشرۍ کې اراده وکړه چې په انزرګۍ دغه فوځ اتمانخېلو ته نوتلو خو فوځ له په باقي باجوړ کې ضرورت وو چې هغه له کېله دغه د اتمانخېلو خلاف جنګ پاتې شه. خو انګريز له خواه اتمانخېلو ته داوړاندېز پېش کړي شه چې تاسو ټول تسليم شئ.

په نومبر ٢٢ نېټه ابازۍ ته وليږلې شه د ليپټنټ کرنل مونټانارو په مشرۍ کې چې د پړاګ غار د اتمانخېلو سره معمله وکړي. په ٢٣ مه نېټه د کرنل ريډ په مشرۍ کې نور فوځ هريان کوټ ملاکنډ ته وليږل شه چې د بر ټوټۍ لاندې دغه علاقه پرته ده. بله ورځ د انګريز فوځ کوټ د اتمانخېلو کلي ته ورسيدل چې دغه ځاى د کوټ اګرى بر ټوټۍ او د خانوړى د اتمانخېلو د ملاکانو سره يې جرګه وکه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغه جرګه کې څه غوښتنې وشوي له انګريز له خوا په دې کې اتمانخېلو ۳۰۰ ټوپکه انګريز ته حواله کول هوم شامل وي. دغه نه پس انزرګی ته لاړه چې په غره په سر اتمانخېل وو خو دغه وخت له جرګې کېبله هيڅ قسم تاسدم ونه شه. دغه کې په اګره کې د اتمانخېلو څخه وصله غونډه شوه چې کوم په جرګه کې ده وصلې خبره شوي وه.

.

په دسمبر ۱ مه کې انګريز فوځ بر ټوټۍ ته لاړو او له هغه ځای واپس کوټ ته راغلو. په خانوړی کې ګجر خان انکار کړی وو د وصلې له ورکولو څخه نو له هغه کور فوځيانو وران کړو.

په دسمبر ۴ مه نېټه فوځ له هغه ځای واپس په هريان کوټ او هيرو شاه باندې خکته لاړل. او کوم جرګه شرط چې وو هغه کامياب شه.

په دسمبر ۲۷ مه نېټه د پړانګ غار اتمانخېلو جرګه جوړه شوا په ګندېيرې کلي کې چې هغه جرګه کې په اتمانخېلو ۲۰۰۰ روپۍ جرمانه او څه اصله انګريز فوځ ته حواله کول وو.

په دسمبر ۴ مه نېټه د پړانګ غار يا لمن اتمانخېلو باقي شرطونه ته تيار شه خو د وصله ورکولو څخه يې انکار وکړو. خو دغه کې په هغه اتمانخېلو چرمانه ولږيدله کومو چې فرنګې فوځ ته سخت نقصان رسولی وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کال ۱۹۰۸ او اتمانخېل.

د کال ۱۹۰۸ کې حالات داسې جوړ شه چې پښتنو د خپلواکۍ په غرض خپلې هلې ځلې کولې چې انګریز د دې خلکو له زورولو لپاره وخت په وخت بهانه غوختله چې دا خلک وځپي. دغه رنګه د کال ۱۹۰۸ قیصه ده چې په شاه یې ډېر اوامیل وو. دغه وخت د مومندو سره په ګډه د اتمانخېلو هلې ځلې شوې دې او د انګریز په خلاف یې میړنې خولې دې.

په ۱۹۰٦ کې د امبار اتمانخېلو او د مومندو حلیمزو او ترکزو د روحیې له مخې بې باوري لا پسې زیاته شوه. چې په کال ۱۹۰٦ په شبقدر کې د بریدونو لړۍ پیل شوه، په دغه کې د کوډه خېل بائزی د محاصیل په مشرۍ کې وو د امبار اتمانخېل د میرباز اتمانخېل او د حکیم په مشرۍ کې وو.

اتمانخېلو د ګومبټي **ملک میرباز خان** چې د **۱۹۰۸** کال په جګړه کې ټپي شوی او وروسته یې د انګریز له خواه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه بریدونه اول واری په جوګینۍ ۲۱ مارچ کې وشه چې دغه کې مومند وو. دویم ډیر غټ برید په ۹ اپریل په تنګی ابازی کې وکړي شه چې پکې له انګریز له خواه کور وران شوی وو.

په کال **۱۹۰۴** کې تنګې د ابازی سره نږدې برید وکړې شه چې له انګریز له خواه څلور سرې پکې اوژلی شه او یو کانټیبل پکې زخمی شه. او د دغه لښکر له خواه د ۳۰۰۰۰ روپو مالیت سامان لوټ کړی شه. چې په دغه برید کې د امبار اتمانخېل او کوډاخېل خېل بائزی مومند وو.

د دې بریدونو بریالیتوب د شکرګړ او د هغه په ګاونډ کې د هندوانو په منځ کې یو څه ویره رامینځته کړه او د دوی تر مینځ داسې اوازې راپورته شوې چې د پولې هغه غاړې یو لښکر راټولیږي.

انګریز مخکې وایې چې مومند له خواه د څه کولو توقو څمونږ نه وه لښکر خپلو کورونو ته لاړو خو په ۳ مارچ **۱۹۰۷** کې په شنکرګړ په کلی برید وکړي شه. د مومندو په منځ کې د دی خبر سره د لښکر څواک زیات شه. دوه سکواړدن ۲۱مه کیولري ته اردر وکړی شه چې له نوښار څخه د مومندو سرحد ته ولاړ شي. دوی د لښکر له ویشلو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځو ورځې مخکې د مارچ په څلورمه شبقدر ته ورسیدل خو د دوی له رسیدو لږ وروسته داسې ښکاریده چې بحران له منځه تللی وو.

مخکې انګریز وایې چې په حقیقت کې ستونزه په هیڅ ډول نه وه ختمه شوي. اکسر برخه د لښکر خپلو کورونو ته تللې وو خو په دي کې څه لښکر چې نه یې غوغتل چې واپس خپلو کلیو ته ستانه شي. دغه لښکر چې د محاصیل میرباز اتمانخېل او حاکیم په مشری کې یوزای شوي وو. .دې ډلې د سوات او کابل سیندونو تر منځ د ځمکې پر سر د داوبا د بریدونو د پیل لپاره د وټکاکلو.

انګریز مخکې لیکی چې دوی په پرله پسې توګه دري ځلې شبقدر ته څېلمه د هندوانو دوکانونه لوټ کړل. د انګریزانو د لاس لاندې له خاوري لومړی برید د مارچ په ۲۴ مارچ هغه مهال وشوه، د مروزی کلی چې شنکرګړ په شمال ختیځ ته په شپږ کیلومتری پروت دي. دغه کلی باندې برید شوي وو چې دوه هندوان پکې ووژل شول او ډېر مالونه یې له ځانه سره یوړل.

یوه ورځ وروسته د میرزاده کلی چې له مروزي څخه دوه میله لیري. هوم دغه رنګه پري برید وکړی شه. خو په دغه لښکر د واپسی په لاره عسا خان او غلام خان د ډاګ حمله وکړه چې دغه عیسا خان او غلام خان همیشه د انګریز له خواه ملکری وو. دغه یوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

جګړه چې لښکر په کې ډېر سخت وځپل شو. او دغه لښکر د دغه حملې له کبله اخوا شه. .د مارچ په ۳۰مه کې لږ وخت وروسته، دې لښکر خپل دريم زوروره بريد ترسره کړو. له شبقدر نه نهه کيلومتره سويل ختيځ ته په يوه کلي چليکار کې د هندوانو دوکانونه لوټ شول او لښکرې ډله د غنيمت په نيولو سره وپس شه.

مخکې ليکې چې په مجموعې ډول د شبقدر او ابازۍ د انګريزی فوځی پوسټ مظبوط کړي شه چې دغه فوځ په علاقه کې ګشت لپاره ازاد وګرزی دغه يې په ۱ اپريل وکړه.

مخکې چې لښکر ته د فوځی ځواکونو د زياتوالی علم وشه .د کوډا خېلو او د امبار اتمانخېلو چې ډېری لښکر يې په يوه وخت کې چمتو کړي وو. خپلو ګاونډيانو ته يې د مرستې لپاره غږ وکړو چې د انګريز فوځ که د دوي سيمو ته ننوځي. محاصېل د کوډا خپل مومند اول واری د ميټۍ موسا خپل ته درخواست وکړو خو التته د غيرت خان اثر رسوخ زيات وو او دغه ملک د انګريز حکونت سره په ملګرتيا وو. نه د دغه وجې د ملاتړ ډېرې کمې ژمنې يې تر لاسه کړې. دغه وخت ميرباز اتمانخېل همدې حال کې هڅه کوله چې په امبار اتمانخېلو او شاوخوا سيمو کې لښکر جوړ کړي او په غولام خان حمله وکړي کله چې ديو بريد کوو په ميرزاډير کلي او دغه بريد نه پس غلام خان په دې په لښکر حمله ور شوې وو بلکې لار يې ورته نيولی وه. خو په دې کې دوي لږه کاميابي ومنته. خو په دې مهال يې د افغان د ملیانو څخه مدد وغوښتو چې دا ځل يې کاميابي ترلاشه کړه . دوه نومونه چې مولا صوفي صاحب د بټيکوټ او حضرت صاحب

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بوټخاک نو دغه وخت په ننګراهار کې د جهاد لپاره اوازونه اوچت شه. قبایلو سمدستي د خپلو معیارونو په لور روان شول او په څو ورځو کې د خلکو ډلي وو چې ډیر پکې افغان خاصداران وو د افغان خاورې څخه بوهای ډاک او کمالي ته راوتلي.

د اپرېل په دولسمه نېټه حضرت صاحب پخپله کوده خېل مومند ته ورسېد او د صوفي صاحب زوی د خپل پلار په نمائندګی حاضر شو. څوک ناروغه وو. دلته دوی د هزارناو مشهور شاکر سره د پام وړ ملکري سره یوځای شول پداسې حال کې چې محاصیل چې په وروستي برید کې د خپلې ونډې په بدل کې د کوډا خیل د جرمانې د ورکولو په حال کې و، یو ځل بیا زړورتیا وښوده او په تیزی سره د لښکر سره یوځای شول.

اپرېل په ١٧ دغه غونډه دومره پراخه شوه چې سکوارډن کیوو یو کمان، او ٢ توپ او ٥٥٠ پیادل فوځ د لیپټنټ کرنل فین لپاره ولیږل شول او جنرال سر جیمز ویلکاک پخپله پېښور ته لاړ چې د نور ځواکونو بندوبست وکړي. د مچني قلعه د انګریز د ٥٠ په اسونو ناست فوځیانو او ١٠٠ پیاده فوځیانو له خوا ونیول شوه او د متا او ابازي تر منځ په ګړی صدر کې پوسټ جوړ کړی شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په همدې حال کې لښکر د انګرېزانو په لاس کې چې کومه خاورې وه په هغه لور حرکت پیل کړی وو او په ۱۷ مه د کندهار په دره کې وو. په اتلسمه نېټه اصلي لښکر په کمالي کې و او دلته حضرت صاحب په بله ورځ د غلام خان د کلی د ورانولو اعلان وکړو.

د اپرېل په ۱۹مه د دوی پرمختګ په دوو لارو د پر مخ روان و چې یوه ته یې د پنډیالی دره کې د ډاک له منځه وړل او بله یې د حضرت صاحب تر واک لاندې د پنډیالي چې پخوا یې د ګوډ ملا شاکر محاصیل کوډا خپل مومند او **میرباز اتمانخېل** د ګاګ سوځول ترتیب کړی و. په ۱۹ مه دوي بیا د برجینا پاس ته لاړل چې دوی د شپه هغه خوا تیرا کړه.

غلام خان د لښکر په راټولیدو کې هڅه وکړه چې عیسی خېل او برهان خېل د خپل هدف لپاره وګټي خو دغو دوو قبیلو د دومره لویو ستونزو په مقابل کې له هغه سره مرسته ونه کړه. بیا یې خپل ورور ولیېل چې له انګریز فوځ څخه د مرستې غوښتنه وکړي، خو له هغه سره مرسته کول ناسم وګڼل شوله او په همدې اساس یې د ځای د پېښودو پریکړه وکړه. هغه په حرکت کې له خپلې کورنۍ سره ابازي ته وتښتېدو. او الته هغه ته د خپلې کورنۍ د استوګنې لپاره د قعلله یوه برخه ورانديز شوې وه، مګر د ځای په اړه د یو څه اختلاف له امله هغه پریکړه وکړه چې نږدې په یوه کلی کې پاتې شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکې انګرېز لیکې چې د همدې ورځې په ماښام د مټا په لویدیځ کې زموږ د پولې بانډې د پیندېیالی د لښکر ډزې وشوې چې بیا خبر میلو شه چې په ګړی صدر بانډې د شپې حمله کیدونکې ده د لښکر له خواه. دغه وخت لیپټنټ کرنل فین د ګړی صدر فوځ د اوتللو حکم وکړو چې تاسو د دغه پوسټ څخه راوځی او مټی پوسټ کې یوځای شی. خو دغه وخت تیاره شوه او دغه فوځیان لاه په لار وو چې ډزې پرې وکړی شوي. دغه کې انګرېز وایې چې مونږ ته نقصان وکړي شه.

د 1 امه رائل وارویکشائر ریجمنټ له خواه یو فوځی اوژلی شه.

د ۱۵ مه پنجاب له خواه یو فوځی زخمی کړی شه.

د ۱۹امه لانسر له خواه یو فوځي زخمی کړی شه.

دغه انګرېز فوځیان چې کله ورسیدل دغه وخت لښکر ځان نورو ځایونو ته ورسوو.

دغه له کبله سر جیمز ویکیکس فیصله وکړه چې ۲ توپونه او ۱۳۰۰ فوځیان د بریګیډیئر جنرال انډرسن په مشری کې د پېښیور نه له شبقدر په طرف دغه فوځیان په شلم اپریل راروان شه. په دغه شپه بانډې د مټه په پوسټ بانډې څه لږې ډزې وشولی له لښکر له طرفه. خو په ۲۱ اپریل د بادې یوریا ځل بیا د لښکر له خواه ډزې وکړې شوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې جنرل ویلکاکک ارډر ورکړو خپل انګریز فوځیانو ته چې په توپ پرې ډزې وکړی دغه چې درې ډزې وکړې شوې له هغه له کبله لښکر لږ وخت لپاره ځانونه محفوظ کړه.

دغه وخت د حلیمزی مومند د جنرال ویلکاک سره جرګه وکړه او ویل یې چې حضرت صیب او د صوفی صیب زوې دا وخت په غلنی مومندو کې دې. او له دغه پس کې دغه جینرال دغه مشوره ورکړه چې دغه خلک دې جرګې ته حاضر شې.

لاره کې دا ملکان میلاو شه د دغه لښکر سره چې په شهباز کور کې وو.

په بیرته راستنیدو کې دوی د حضرت صاحب د غور خبر ورکړ چې هغه به حکومت ته اعلان کړې. پدې کې باید داسې خبرې شاملې وې

د ملاکنډ نه د وتلو

د غلام خان تسلیمیدل

دغه فوځ لرې کول

خو دغه کامیاب نه شه یو رنګه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه کې خبر هوم انګریز ته وشه چې میر صیب جان چې د کنړ وو هغه هوم لښکر سره شه په برجینه پاس کې. خو دغه کې جنرال ویکاک ته د شمله هیډکوارټر نه حکم وشه چې مومند خلاف فوځی کاوایې وکړه. په دغه شپه لښکر له خوا د ټیلوپون تار وشلولی شه او یو وړکې لښکر پرې ډزې وکړې خو انګریز ته پکې څه نقصان نه وو شوې. په بله ورځ لښکر په برید وکړې شه چې پکې د انګریز له خوا ۲ فوځیان اوژلی شه.

دغه نه پس مخکې لیکې چې په باجوړ کې هوم لښکر جوړیدل شروع شوې دې. دغه کې انګریز فیصله وکړه چې مونږ له د لښکر باندې برید کول پکار دي. دغه کې بریګیډیر جینرال انډرسن د ابازی له خواه وټاکلی شه چې برجینه پاس کوور کړې او بل طرف کرنل اونوین ته امر وکړې شه چې شهباز کور مومند طرف په خپل لاس کړي. په بله شپه بیا له لښکر د طرف نه برید وکړې شه چې د انګریز له خواه پکې یو فوځې اوژلی شه. په دغه وخت د انګریز له خواه په ټول مومندو کې بدحال شه ټول خلک وځپولي شه.

په دي جګړه کې د ټول مومند لښکر چې ۸۴۲۰ وو. چې دا جګړه په ټول مومند کې پیل شوې وه.

د اتمانخېلو د امبار سیمې له طرفه ۱۰۰۰ **اتمانخېل** لښکر وو.

پکې د ننګراهار وو. ۲۰۰۰ زره صافیان وو. او د کنړ لښکر ۳۰۰۰ وو. دغه سره ۳۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه د انګریز خلاف جګړه راوانه وه په مومندو کې چې دغه جګړه په ټول مومندو کې پوري شوه د صافو نه واخله تر اتمانخېلو پوری جګړه خپره شوه. چې خلکو ډیر په .میړنی سره جګړه وکړه خو له انګریز له خواه هوم کافي وزوریدل

لکه اخر افغاني صبب لیکې چې

(په ۰ کښې د علاقه انبار اتمان خیل ښکته را پر یوتل د پیښور په علاقه کښې ئې د فرنګي په ځوکو حملې شروع کړې. انګریزانو د کرنل آیس. ایچ. ګاډ فرے پولیټیکل ایجنټ ملاکنډ په کمان کښې د غاړې په اتمان خیلو او پړانګ غار حمله اوکړه. ورپسې د اتمان خیلو ناکه بندي .ئې اوکړه .)

د می د میاشت په ۲۰ مه نېټه نهقي د دوم غونډ په غونډ په رارسېدو سره جنرال انډرسن د شمال په لوري وخوځېدو او غونډېې د (عمرا) کلي د دویزو صافو او اتمانخېلو د یوي ډلي د سختي مقابلې سره مخامخ شو کومورو چې د یوي غونډۍ په سر مورچه نیولي او مخې ته یې یوه ژوره نالی وه. غازیان چې د ښی لوري د اووه پنځوسم وسله وال کنډک د چپ لوري د سکهانو د دري پنځوسم کنډک او په منځ کې د اتم نمبر غرني توپچي قواوو تر حملې لاندې راغلي وون د خپل سنکر نه په شا شوو خو کله چې انګریز لښکري بیرته کلي ته ستنې شوي نو په دوی ورپسې راستانه او سخته جګړه یې وکړه. انګریزان لښکري اعتراف کوي چې که څه هم د دښمنانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

(غازيانو) نه دوه سوه تنه مړه شول خو دوی په ډېري مړانی توريل په لاس خواه ځه نوره جګړه کوله او کله به زمونږ قواوو ته سل ګزه نږدي رانوتل. د شپې له خواه ځه نوره جګړه هم وشوه خو کومه خاصه نتيجه يې ورنه کړه.

په ۲۴ می کال ۱۹۰۵ بانډي خبر ورکوی مومند فيلډ فورس له خواه انډين سټيټ سيکريټری ته چې د کارغه پوسټ نه. چې پرون فوځی بريکيډ د لاری نه شاتو خېل ته په وړوکي جرپ بانډي منتقل شه. او مخکې وايې چې د امبار اتمانخېل ډير سخته مورچه نيولی وه چې کم از کم **۲۰۰۰ اتمانخيل** وو چې د ناوکی خلک پکې هوم وو. وس هغيو دغه ځای نه منتشر کړي شه چې د اتمانخېلو خواه پکې تر پينځه پنځوست وژنی شوی او وايې چې مونږ انګريز فوځ ته هوم نقصان د وژنو په شکل کې شوي دي.

مخکې انګريز وايې چې مونږ د سهار ۹ بجو د ۲۲مه پنجاب له خواه له ۲ توپونه سره زوړ ځای پريښودو ګومبټی ته لاړه او د ميرباز خان کور مو وران او ويچاړ کړو. او بيا ۱۰ بجو کې فوځ کوټه طرف لاړو.

په ۱۲ بجو کې زمونږ فوځ د غټ نور ځايی فوځ سره ميلاو شه. بيا فوځ د دانش کول په غاړه د ملا کلي ته لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انګرېز د رسمي اسنادو په وينا د مۍ مياشتې په ۲۳ نېټه د ازاد سرحد د قبايلو يوې دوه زره کسيزې قوې د امبار د سيند شي لورې ته انګريزي قواوو په مقابل کې ټينګې مورچلې نيولې وې او د دوی د اووه پنځوسم وسله وال کنډک يو ويشتم او اتم نمبر غرنۍتوپچي قواوو سره يې جګړه وکړه.

د مۍ د مياشتې په ۳۱ مه نېټه سره غزال هغه وخت پايې ته ورسيده کله چې د سر جيمز ويلکاک انګرېزي لښکرې په شا تګ او ستنېدو ته مجبوره شوې. د انګريزي قواوو د روسنيو شلو ورځو تلفات په لاندې ډول ښودل شويدي

:

انګرېزي قواوې ۵۲ مړه ۴۲ زخميان

هندي قواوې ۴۵ مړه ۱۷۲ زخميان

اخر افهانی صپب ليکي چې

ورپسې په کال کښې د علاقه غاړه اتمان خيل ترخپل منځه ورانه راغله او په هغه کښې ئې د (فرنګيانو علاقه تالا کړه. ورپسې په کال کښې د انبار اتمان خيلو او غاړه اتمان خيل راکوز شوه د هشنغره کلی اتمان زئ ئې تالا کړه حوصله ئې زياته شوه تر پيښور پورې د پوليس څوکۍ به ئې تالا کولی. د اولنی جنګ عظيم ورځې وې فرنګي په ځان وو. غږ ئې نه شه کول. اخر د چې په جرګو مرکو په کال کښې هيله اتمان خيل قلار شول. البته د غاړې اتمان خيل ئې درې زره روپۍ جرمانه کړل. په نوم جرمانه وه ادا نه شوه. په کال کښې د غاړې اتمان خيلو او د مشرقي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتمان خیلو د علاقې سروے شروع شوه. اتمان خیل راپورته شول خو څه لوئ جنګ ونه شه.

۱۹۰۹.

په کال ۱۹۰۹ کې اتمانخېلو د حکیم خان په مشرئ چاسده کې برید وکړو چې هغه برید کې يې هیندوان هوم وتختول. چې بیا هغه هندوان اتمانخېلو پرېخودل.

۱۹۱۰.

په کال ۱۹۱۰ جنوری ۳مه نېټه باندې د امبار اتمانخېلو د انګریز سره جرګه وکړه په پېښور کې چې مونږ اتمانخېل به د انګریز د لاس لاندې علاقوں باندې بریدونه نه کوو. او دغه جرګه کې ورته دا هوم اویلې شو چې کو هیندو چې اصېل اتمانخېلو تختولی دي د انګریز د علاقې نه د هغې لپاره به ممکن کوشش کوو.

په مارچ کې بیا د اصېل اتمانخېلو له خوا هوم خوایش وکړې شه چې په امن باندې خبرې اترې پکار دی. او دغه کې دویمه غټه جرګه د امبار اتمانخېلو په پېښور کې په مارچ ۳۰ مه اوشوا د انګریز چیف کمشنر سره..

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹۱۵.

.

په ۱۹۱۵ اګست په میاشت کې اتمانخېلو او سلازو په ګډه د دیر پانجکوړی په پل حمله وکړه چې د باجوړ له پاره یې خنډ جوړ کړو چې د کال د اخیره پوری په قوت کې پاتې شو

۱۹۳۰.

کله چې د قصه خوانۍ د پښتنو د وجلو پیښه وشوه په ۲۳ اپریل ۱۹۳۰ کې په دغه په تسل په مۍ ۱۹۳۰ کې د پانجکوړی په مقام اتمانخېلو ډیر لوی تعداد سره مظاهری وکړی او د باجوړ اتمانخېل د انګریز سره د تسل لپاره راوتلل. دغه سره سره د اتمانخېلو لښکر د غرونو نه کوز شو هشنغر کې د تنګی کلی ته ورسیدل خو دغلته په لښکر باندی د انګریز د رائل ائرپورټ فورس په مدد د جازونو بمباریانی وشوی چې لښکر د مخکې راتلو نه په قلار کې. خو د اتمانخېلو د ځوانانو لښکر د واپس راتلو پر ځای د جندی خوړ باندی مورچې جوړیکړی او دغه لښکر یې منتشر کړی. دغه لښکر په داسې حال کې منتشر شوې وو چې له انګریز له خواه پری په جازونو بمباریانې شروع شوې.

لکه انګریز لیکې چې د اتمانخېلو د لښکر خبر راغی چې په سوات په سیند اتمانخېل راغونډ شوې دي. چې مونږ پرې په مۍ ۳۱ مه کې د سوات سیند په غاړه په بمباری د رائل ائر فورس له خوا وکړه. چې دغه لښکر په جندی خوړ کې ځکاره شه په جون ۱ مه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې په ۲مه نېټه مونږ پرې بمباری وکړه چې بره د اتمانخېلو په کلو هوم وشوا. مخکې وایې چې مونږ په جندی خوړ په لښکر باندې دشپې هوم بمبارې وکړه. مخکې انګریز وایې چې مونږ فصله وکړه چې د اتمانخېلو د کوم کلو نه لښکر راوچت شوې چې په هغه کلو باندې هوم بمبارې وکړو. وایې چې مونږ په ۱۷ او ۱۶ نېټه بمباری په برنګ اتمانخېل سیمه باندې وکړه. دغه وخت کې انګریزانو خپلې سیاسي حربې هوم استعمال کړی.

خو په جولای په میاشت کې فقیر صیب د علینګار یو ځل بیا د اتمانخېلو لښکر جمع کړو چې په دغه لښکر کې د اتمانخېلو ماندل شموزی علیزی او اصپل وو چې په سوات په سیند په جنوب کې دغه لښکر وو. وایې چې ځمونږ د رائل ائرپورټ فورس د نظر د ساتلو لپاره لاړو چې د هغه ځایه پرې اتمانخېل ځوانانو ډزې وکړې. مخکې انګریز وایې چې مونږ په ارنګ اتمانخېلو باندې په اپریل ۱۳ مه په کلو بمبارياني وکړې. په ۱۷ نېټه علیزو اتمانخېلو دباره سوات سیند باندې وغوښتل چې ماندل او شموزي اتمانخېل له وس هوم په جنوب کې دې چې په ۱۷ نېټه یو ځل بیا بمبارې وشوا.

انګریز لیکې چې د ریسالپور د هوای ډغر نه به مونږ تلو یو ورځ به مو په اتمانخېلو بمبارې کوله او بله ورځ به مو په وزیرستان کې په محسود کوله لکه وایې چې ۱۲ جولایې په محسود بمباری. په ۱۳ او نېټه په اتمانخېلو. په ۱۴ نېټه د اتمانخېلو په لښکر او دغه شان په ۱۶ بیا په محسود قبیلې. او په ۱۷ نېټه بیا په اتمانخېلو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لښکر د ۱۰۰۰ ځوانانو وو. دغه فقیر علینګار او اتمانخېل په جندی خوړ کې مورچه زن شو او د هغه ځای یې په انګریز فوځ باندی د وینو تویولو سلسله جاری وساتله دغه وخت سرکاری علاقی ته هوم ډیر نقصان ورسیدو اخیر کې انګریز فوځ د کرنل سکاټ په مشری کې ډیر غټ فوځ له انګریز له خواه تیار کړو چې تنګی ته یې راولیګو چې په قبائلی لښکرو یې د توپونو ګولی ورول شروع کړه دغه نه پس لښکر منتشر شو چې په دغه جنګ کې ډیر قبائلی لښکری ځوانان شهیدان شو او ډیر زخمیان شو خو قبائلو هوم دغه فوځ ته ډیر نقصان ورسولو .

ژمونژ مجاهدین نومی کتاب کې عبدلحلیم اثر افغانی لیکی چې په کال ۱۹۳۰ کښې دا سیاسی تحریکونه اثر قبائیلی علاقو باندې اوشه. نو دارنګ برنګ اصیل نومی اتمان خیل او د انبار بوټ کور نومی اتمان خیل په اګره او په پړانګ غار راښکته شول او د هشنغر په برید په جندی خوړ پریوتل مورچې ئې اولګولی انګریزانو ورپسې سمدستې لښکر اوکړه. په اګره او په پړانګ غار باندې جنګ ډیره سخته مقابله اوشوه. د اګره په جنګ کښې د ملاکنډ پولیټیکل ایجنټ میجر جے. ډبلیو. تهامس ګلور. ائ. اے. اے. قتل شه. انګریزانو په اګره باندې د هوائي جهازونو ګوله باری اوکړه. ورپسې د کوټ مینه نه ئې سړک شروع کړ په ټوټۍ ئې اګره ته او ساوه قدم په قدم جنګ وو اصیل خانګه له اتمان خیلو ښه مړانه ښکاره کړه. چه اګره په جنګ او هلی شوه د پړانګ غار محاز هک کمزوري شه. د قبائلي غازیانو لښکر واپس شه. غازیان د جنګی قیدیانو په شکل د فرنګي په لاس پریوتل په اګست ۰ کښې جرګه تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخه شوه. قيد يان ئې راپريودل. البته چې د غازيانو كومه وسله فرنگې له په لاس ورغلې وه هغه ئې غازيانو ته واپس نه كړه.

د اكره په غزا كښې يو نوي روحاني پېښشواد عليېنگار فقير راښكاره شوی وو. ډېر شهرت ئې موندلو ږوږ. هغه په اگست ۰ كښې د پړانگ غار په لار په پېښور د غزا كولو خيال لرلو لېكن د اتمان خيلو په اليېنگار په فقير اعتبار نه وو لار ئې ور نه كړه.

.۱۹۳۲

په كال ۱۹۳۲ كې ديرد نواب او د اتمانخېلو او ورسره سلارزی جنگ وينختو چې د اتمانخېلو او سلارزو د لښكر مشري عليېنگار فقير كوله. د ۱۱مه سپتمبر او په ۲۷ مه په منځ كې دغه لښكر له خوا د چترال روډ له انگريز لپاره په خطره كې وو. مخكې وايې چې مونږ ته د شموزی اتمانخېلو له خوا ډېر مزحمت مخې ته راغلی وو. چې د انگريز د بانړكی كيمپ ونړول شه. او په ۱۷مه نېټه په دغه لښكر په كلو مطلب د اتمانخېلو په علاقو د فوځی رائل ائر فورس له خواه بمبارياني وشوې.

.۱۹۳۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

په جولايي ۳۱ مه نېټه فقير عليګار د ۲۰۰ سوا اتمانخېلو ځوانانو په مدد سوات سيند نه پوره غاړه په ملاکنډ علاقه راغله چې د مخ نيوي لپاره سوات ليوي وليږلې شوه چې دغه کې له لښکر له خواه ځوانان زخميان شول له هغه له کبله دغه لښکر واپس اتمانخېلو ته راواړيدل. د دغه سوات ليوي له په مدد کې د انګريز له خواه ۲۲مه ګورخا رائپلز دسته راغله او د انګريز رائل ائرپورټ فورس راغې چې کتنه وکړي د دغه غلاقې. په دغه ورځ د انګريز د رائل ائر فورس په فوځې جاز بانديې د لوی اګري اتمانخېلو ډزي هوم وکړی چې په جواب کې د رائل ائر فورس له خواه بمونه ورغورځيدل په اتمانخېلو کې.

په دغه کې انګريز اويل چې دباره لوی اګره اتمانخېل په ملاکنډ علاقه کې شامل کول پکار دي. چې په دغه کې د کوټ اتمانخېلو نه واخله تر اګری اتمانخېلو پوری سړک هوم شامل وو دغه سره دا فصله له انګريز له خواه وشوا چې په دغه علاقه يو فوځې پوسټ هوم جوړول پکار دي چې په اتمانخېلو نظر وساتلی شي. د اتمانخېلو لښکر يو ځل بيا د سوات په سيند راوغوتل چې بريد يې د انګريز په زد وکړو. په فروری په مياشت کې چې فوځ په د قلنګی لپاره توجو مرکوز کوله. چې دغه کې رائل ائر فورس د پاسنه کتنه کوله. او دغه فوځ د جازونو په مدد دغه پوسټ ته داخليدو نو د لښکر له خواه مزحمت اوشه چې دوانه غاړي وژنې وشوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کال ۱۹۳۴ اکتوبر ۹ مه نېټه کې اتمانخېلو ځوانان د علیېنګار فقیر په مشرۍ کې برید وکړو کله چې د چترال انګریز فوځ یو په وپسۍ کې وو. دغه ځوانان د پانجکوړی په سیند راواغتیدل د باجوړ اتمانخېلو نه خو نواب لیوي او د انګریز رائل ائر فورس په مدد دغه د اتمانخېلو د ځوانانو لښکر واپس باجوړ ته وتمبولی شه. دغه کې د انګریز له خواه توپونه ارټرلری هوم استعمال شوا چې دغه له کبله اتمانخېلو ځوانان کې څه ځوانان شهیدان هوم شه.

د کال ۱۹۳۴ کې په نومبر ۸ مه نېټه علیېنګار فقیر له طرفه انګریز ته مشکلاتو کې کمی راغلی وو ځکه چې د دیر د نواب په قعله چې کومی حملی کړی وی هغه یو رنګه ناکامي شوي وي چې دغه وجه یې کیدلي شوه. خو یو ځل بیا د الیېنګار فقیر غوښتل چې کیسکنۍ او دره کې حملے وکړي او دغه لپاره یې د شموزۍ اتمانخېلو جرګه راوغښتله خو دا واري اتنانخېلو امادہ نشو نو هغه ځۍ علیېنګار فقیر د سالارزو وطن ته لاړو چې بیا پښت ته لاړو.

۱۹۳۵.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګریز لیکي چې په کال ۱۹۳۵ کې فقیر علینګار د اتمانخېلو ځوانانو سره یو ځل بیا لښکر تیار کړو چې په اګرۍ اتمانخېلو کې چې کوم فوځي سړک جوړیږي د فوځي پوستې لپاره چې هغه پوستې ورانه کړي او دغه سړک نه دغه انګریز فوځیان په قلار کې. په دغه موقه د نوښار نه د انګریز فوځي دسته راغله چې دغه لښکر منع کړي وایي چې دغه فوځي دسته د اتمانخېلو له طرفه ډیر ځیان ورسیدو او ډیر په مشکله دغه فوځي دسته ورسیده. چې په اپریل ۱۱مه نېټه د انګریز پولیټیکل ایجنټ مسټر ډبلیو ایچ بیسټ له اتمانخېلو له خوا اوژلی شوا. دغه کې له انګریز له خواه فوځیان او لیوی هوم اوړلی شوا چې زیاتره پکې زخمیان شه. پس کې دغه سړک په جون په میاشت کې د انګریز له مکمل شه خو قبائلو اتمانخېلو ډیر مزمت خودلې وو چې دغه کې ډیر زیان رسیدلې وو انګریز ته چې خپله انګریز وایي چې مونږ په دغه دوران کې ډیر د نقصان سره مخامخ شوي وو.

په ۵ اپریل ۱۹۳۵ کې د قبائلي لښکرو په مدد ډیری حملې په انګریز فوځ کولی او کامیابي حملې وی. او له انګریز له خواه بار بار دهمکیاني ورکیدلی خو فقیر علیګار د دغه دهمکیانو هیڅ قسم پروه نه کوله له دغه وجې فقیر علینګار د اتمانخېلو لوی اګری علاقې کې پناه وغستله. له انګریز له خواه د سوات لیوی د علینګار فقیر پر زد راو لیګله خو د قبائلي لښکر په راتلو سوات لیوی واپس په تیخته شه. په فروری میاشت ۱۹۳۵ کې د انګریز د فوځ نوشهره بریګیډ یې جګړې لپاره ولیږلو. دغه علاقه ډیره سخته وه دمره سخته وه چې اسونه ورته خیجول هوم ګران وو. د ۲ میاشتو لپاره انګریزي فوځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خواه شاه واغوتیدو خو علاقه سخته وه او ډیره ګرانه ورته هوم وه. ۵ اپریل باندی لښکر د انګریز فوځ سره په ډیره جزبه جنګ وکړو. دغه جنګ د قعلعه هری خواه او شاه کې وشه. چې دغه دفاع د انګریز د فوځ رائفل کمپنی کوله او ګورخه پلټن کوله. د ډول په غګولو لښکر د اسلام دره غونښ طرف ته مخکې شه. بیا په دری خصو کې دغه ویشلی شو یو د مشرق بل مغرب او ۳ دسته هوم دغلته ودریدل چې څه رنګه تواره خوره شوه لښکر د انګریز د فوځ په څوکی ورغلله او هیڅ قصم پروا یې ونکړه چې چازونه بمباری کویل او یا دښمن په مشین ګن ډزی کوی خو جنوبي طرف نه د قعلعه دروازی ته راورسیدل ځنی ځوانانو پکې د انګریز فوځ نه مشین ګنی او ټوپکی هوم په زوره واغستلی. دغه کې پلاټون کمانډر صوبیدار هوم وژلی شه. او ډیر فوځیان یې هوم اوژل او زخمیان یې کړه. دغه کې خبر بریکیډ کمانډر ته وشه چې حرکت کې راغی چې په توپ خانون یې ډزی شروع کړی په لښکرو دغه کې صحر شه چې په وار وار به قبائلو حملی کولی او واپس به غرونو طرف ته تلل.

انګریزانو له دغه وخت کمک له نور فوځ راغی چې بار بار یې په فقیر علیینګار حملی وکړی خو فوځ ته څه کمیابي میلاو نه شوه. بیا فقیر علیګار د شموزو اتمانخېلو جرګه راوغوختله. ډیر وخته پوری د علیینګار فقیر د انګریزانو د تنګ کولو کوشش وکړو. ارتهر سونسن په خوله چې انګریزانو تسلیم کړه چې د لوی اکری مهم هغه منظر چې وو که ډیر نه وو خو په منځ کې ډیر خوفناک وو څه رنګه چې په امبیله جنګ کې سرنیول چمپبر لین او ملاکنډ کې چې جنرل بائډن بلډ دغه خوفناک منظر لیدلی وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

فقير د علیگار .

په ۵ اپریل ۱۹۳۵ کې د قبائلي لښکرو په مدد ډیری حملې په انګریز فوځ کولی او کامیابي حملې وی. او له انګریز له خواه بار بار دهمکیاني ورکیدلی خو فقیر علیگار د دغه دهمکیانو هیڅ قسم پروه نه کوله له دغه وجې فقیر علینګار د اتمانخېلو لوی اکری علاقې کې پناه وغستله. له انګریز له خواه د سوات لیوی د علینګار فقیر پر زد راولیګله خو د قبائلي لښکر په راتلو سوات لیوی واپس په تیخته شه. په فروری میاشت ۱۹۳۵ کې د انګریز د فوځ نوشهره بریګیډ یې جګړی لپاره ولیږلو. دغه علاقه ډیره سخته وه دمره سخته وه چې اسونه ورته خیجول هوم ګران وو. د ۲ میاشتو لپاره انګریزی فوځ په خواه شاه واغوتیدو خو علاقه سخته وه او ډیره ګرانه ورته هوم وه. ۵ اپریل باندی لښکر د انګریز فوځ سره په ډیره جزبه جنګ وکړو. دغه جنګ د قعله هری خواه او شاه کې وشه. چې دغه دفاع د انګریز د فوځ رائفل کمپنی کوله او ګورخه پلټن کوله. د ډول په غګولو لښکر د اسلام دره غونډ طرف ته مخکې شه. بیا په دری خصو کې دغه ویشلی شو یو د مشرق بل مغرب او ۳ دسته هوم دغلته ودریدل چې څه رنګه تواره خوره شوه لښکر د انګریز د فوځ په څوکی ورغله او هیڅ قصم پروا یې ونکړه چې چازونه بمباری کویل او یا دښمن په مشین ګن ډزی کوی خو جنوبي طرف نه د قعله دروازی ته راورسیدل ځنی ځوانانو پکې د انګریز فوځ نه مشین ګنی او ټوپکی هوم په زوره واغستلی. دغه کې پلاټون کمانډر صوبیدار هوم وژلی شه. او ډیر فوځیان یې هوم اوژل او زخمیان یې کړه. دغه کې خبر بریګیډ کمانډر ته وشه چې حرکت کې راغی چې په توپ خانوں یې ډزی شروع کړی په لښکرو دغه کې صحر شه چې په وار وار به قبائلو حملې کولی او واپس به غرونو طرف ته تلل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګريزانو له دغه وخت کمک له نور فوځ راغی چې بار بار يې په فقير علينګار حملې وکړې خو فوځ ته څه کمیابي میلاو نه شوه. بيا فقير عليګار د شموزو اتمانخېلو جرګه راوغوختله. ډير وخته پورې د علينګار فقير د انګريزانو د تنګ کولو کوشش وکړو. ارتهر سونسن په خوله چې انګريزانو تسليم کړه چې د لوی اکری مهم هغه منظر چې وو که ډير نه وو خو په منځ کې ډير خوفناک وو څه رنګه چې په امبيلہ جنګ کې سرنيول چمپبر لين او ملاکنډ کې چې جنرل بائډن بلډ دغه خوفناک منظر ليدلی وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

حوالي

1. journal of the Royal Central Asian Society-Vol XIX- By The Royal Central Asian Society 1932 page 29-30-31
2. The Bombay Chronicle 8 Nov 1934
3. India in 1932-33 publish in 1934-page 5
4. India in 1934-35 printed by Simla 1937 Page 85-86-88-109-110-
5. Frontier and overseas expeditions from India Vol-1 - Government Monotype Press 1907- pages 412
6. An Official account of the Chitral expedition 1895 By W R Robertson-Calcutta: 1898 office of the superintendent of government printing India. page- 65-66-
7. A COLLECTION OF TREAIES ENGAGEMENTS AND SANADS RELATING TO INDIA NEIGHBOURING COUNTRIES by Aitchison C.U.-Vol 11- MITTAL PUBLICATIONS DELHI - Reprinted in India 1983
8. The Bombay Chronicle 28 June 1933-Publication date 1933-06-29
9. The Cyclopedia of India and of eastern and southern Asia third edition
10. Hayat Afghani, Muhammad Hayat khan
11. Record of the expeditions undertaken against the north west frontier tribes. compiled from the military and political dispatches lieu colonel McGregor's gazetteer by lieutenant colonel W.H. Paget Calcutta office superintendent of government printing 1874. pages 167-169-189-190-191
12. lumsden of the guides by sir peter stark lumsden G.R. Elsmie. page 110-111-112
13. Frontier and overseas expeditions from India Vol-1 - Government Monotype press 1907- pages 405 to 410
14. Frontier and Overseas expeditions from India. Vol 1. Supplement A. 1908 operations against the Mohmand's. pages 8 to 18 - 55
15. Accounts and papers. 65 volumes. session 29 January 1908 to December 1908. (pages 132-134-135-148- 150-151-
16. Accounts and papers 57 volume- 12- Military Operations in the north west frontier progress and condition session 8 February 1898 -12 august 1898. pages. 1-2-7-42-61-67-72-78-79-93
17. Frontier and overseas expeditions from India Vol-1 - Government Monotype press 1907- pages 399-400-401-402-403-404-405-406-412

(c) ketabton.com: The Digital Library

18. N.W.F.P Gazetteers. Peshawar District-Vol A-1931.Printed at the Civil and military gazette ltd by E.G. Tilt manager 1934- page 78-79
19. A COLLECTION OF TREATIES. ENGAGEMENTS AND SANADS.RELATING TO INDIA AND NEIGHBOURING COUNTRIES. Complied by C.U. AITCHISON B.C.S. VOL-11 -XI. Calcutta Superintendent government printing India 1909 -Pages 17-18-19
20. The Bombay Chronicle 25 November 1934
21. Summary of the principal events and measures of the viceroyalty of the earl of Minto volume 1- by government monotype press Simla 1910- page 8-12-66-77-
22. Reference (د غازي میرزمان خان ونډه - عبدرحمان زماني -ص ۱۳۹- ۴۶-۱۴۰)
23. Reference۶۶۶ پاڼه -محمد شفیع صابر-تاریـــخ صوبه سرحد

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library